Maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijalausunto Valtioneuvoston paikkatietopoliittisesta selonteosta puolustusvaliokunnalle 13.9.2018

Ylijohtaja Pentti Lähteenoja ja erityisasiantuntija Kari-Pekka Karlsson, MMM

Kaikki tieto, jonka yhtenä ominaisuutena on sijainti, on paikkatietoa.

Merkittävä osa yhteiskunnan toiminnoista perustuu suurelta osin paikkatietovarantojen, paikannuksen ja niihin liittyvien palveluiden hyödyntämiseen. Esimerkkejä ovat turvallisuussektori, aluesuunnittelu, rakentaminen, liikenne ja logistiikka, ympäristönsuojelu- ja tutkimus, metsätalous, energiasektori, kauppa jne. Tuo riippuvuus kasvaa tulevaisuudessa tekoälyn ja automaation lisääntyessä eri toimialoilla. Esimerkiksi autonominen liikenne ja siihen perustuva tavaralogistiikka ei voi toteutua Suomen olosuhteissa ilman tarkkoja, ajantasaisia ja kattavia paikkatietoaineistoja sekä luotettavaa, tarkkaa paikannuspalvelua.

Puolustusvoimat, kuten myös turvallisuusviranomaiset ja muutkin alan toimijat ovat pitkälti riippuvaisia paikkatietoaineistoista, paikannuspalveluista sekä niitä hyödyntävistä sovelluksista ja palveluista. Siksi turvallisuusviranomaisten tarpeet, yhteiskunnan kokonaisturvallisuus, on painokkaasti huomioitu Paikkatietopoliittisessa selonteossa.

Alla kuvausta siitä miten Paikkatietopoliittisen selonteon toimenpiteet auttavat kehittämään paikkatietojen hyötykäyttöä puolustusvaliokunnan toimialueella.

Paikkatietopoliittisen selonteon visio on:

Suomessa on maailman innovatiivisin ja turvallisin paikkatiedon ekosysteemi.

Vision saavuttamisen edistämiseksi valittiin seitsemän toimenpidettä, jotka toteuttamalla otetaan pitkä harppaus kohti vision tavoitetilaa:

- Varmistetaan laadukkaat osoitetiedot
- Tarjotaan tarkka paikannus kaikkien käyttöön
- Tehdään turvallisuusviranomaisille yhteinen paikkatietoalusta
- Kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä
- Tehostetaan yhteistyötä uudella yhteistyöelimellä
- Lisätään osaamista ja tietämystä paikkatiedoista
- Uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi

Kaikkien toimenpiteiden toteuttamiset vaikuttavat positiivisesti myös puolustusvaliokunnan toimialueen kehittymiseen, yllä alleviivatut suoraan ja muut epäsuorasti. Keskeisiä kehitystoimenpiteitä ovat:

Varmistetaan laadukkaat osoitetiedot

- Osoitetietojen ja osoitetietoprosessin kuntoon saattaminen on kokonaisturvallisuuden ja yhteiskunnan toiminnan ja kannalta tärkeää. Osoitetietojen täydentäminen esim. rakennuksien sisäänkäyntien osoitetiedoilla ja sisäänkäyntien saavutettavuustiedoilla (esimerkiksi väylän kantavuus, leveys ja korkeus) on hyvin tärkeää meille kaikille esimerkiksi siten, että turvallisuusviranomaiset voivat löytää kohteeseen nopeinta tietä. Toimenpide mahdollistaa myös uutta logistista toimintaympäristöä, jossa autonomiset laitteet navigoivat kohteisiin. Näiden tietojen käyttöoikeuksien laajuutta on kuitenkin arvioitava huolellisesti.

Tarjotaan tarkka paikannus kaikkien käyttöön.

- Toimenpiteessä tavoitellaan Maanmittauslaitoksen ylläpitämän FinnRef-paikannuskorjauspalvelun avaamista kaikille. Luotettava ja tarkka paikannuspalvelu on tärkeää Puolustusvoimille ja muille turvallisuusviranomaisille. Lisäksi se on tärkeää esimerkiksi autonomisen liikenteen mahdollistamiseksi. Tämä toimenpide tehostaa uusien tarpeiden mukaisen sijainniltaan tarkan kartoituksen paikannustarpeita. Tarkan, luotettavan paikannuspalvelun mahdollisimman laaja käyttöönotto yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden vaatimukset huomioiden pitää suunnitella.

Tehdään *turvallisuusviranomaisille* yhteinen paikkatietoalusta

- Puolustusvoimien ja muiden turvallisuusviranomaisten toiminnoissaan tarvitsemat paikkatiedot ovat suurelta osin samoja. Siksi niiden pitää olla mahdollisimman suurelta osin yhtenäisiä ja yhteensopivia. Yhteisen paikkatietoalustan tarkoituksena on olla turvaverkossa sijaitseva palvelualusta, jossa kaikilla turvaviranomaisilla on saatavilla tarvitsemiaan ajantasaisia paikkatietoaineistoja myös poikkeustilanteissa. Lisäksi siellä voi olla erilaisia tarvittavia palveluita.
- Edelleen on tarpeellista, että kaikilla alan toimijoilla on yhtä ajantasaiset tietoaineistot käytössään. Esimerkiksi laajassa poikkeustilanteessa tarvitaan yhteinen tilannekuva, joka on toteutettu taustamateriaalinaan karttoja ja/tai ilmakuvia. Tällöin on harhaanjohtavaa tai vaarallistakin jos tilannekuvan taustalla on erilainen materiaali.

Uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi

- Puolustusvoimien ja muiden turvallisuusviranomaisten toiminnoissaan tarvitsemat paikkatiedot ovat suurelta osin samoja. Siksi niiden pitää olla mahdollisimman suurelta osin yhtenäisiä ja yhteensopivia. Paikkatietojen yhteiskäyttöisyyden parantaminen yleisesti tehostaa ja mahdollistaa niiden käyttöä (kaikista tiedoista saadaan eniten hyötyjä, kun niitä voidaan yhdistellä toisiin tietoihin). Tätä edistetään velvoittamalla julkishallinnon toimijat tuottamaan, ylläpitämään ja jakelemaan vastuullaan olevat paikkatiedot säädösten, standardien ja julkisen hallinnon suositusten mukaisina sekä yhteisesti sovitulla tavalla mallinnettuina ja luokiteltuina.
    - Nyt kun kaikki ympäristöä kuvaava tieto alkaa muuttua Turvallisuusviranomaisten tarvitsemaksi kolmiulotteiseksi paikkatiedoksi (3D) on aika sopia 3D-tietojen mallintaminen standardien mukaisesti ja varmistaa tietojen yhteiskäyttöisyyttä.

Lisäksi muut toimenpiteet edistävät monin eri tavoin paikkatietojen hyötykäyttöä, myös puolustus- ja turvallisuusviranomaisten toiminnoissa. Esimerkiksi:

- *Kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä* -toimenpide tähtää erilaisten toimijoiden monipuolisen yhteistyön parantamiseen. Toteutuessaan se vähentää päällekkäistä työtä, tehostaa tietojen yhteiskäyttöä ja luo edellytyksiä innovaatiotoiminnalle yritysten toimintamahdollisuuksia parantamalla. Myös Puolustusvoimat on luontevasti osa ekosysteemiä (tai sen osaa) ja hyötyy ekosysteemin kehittämisestä esimerkiksi tietojen käytettävyyden parantuessa.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja henkilötietojen suojasta huolehtiminen on tärkeää niin paikkatietojen kuin muidenkin tietojen hyödyntämisen kehittämisessä.